

DEJSTVA PARTIZANSKIH, TERITORIJALNIH I DIVERZANTSКИH JEDINICA OKO REKA

REKE KAO PREPREKE I PREGRADE U BORBI

Reke u borbama i bojevima vekovima su predstavljale značajne prepreke i pregrade. Pri planiranju borbenih dejstava o njima se moralo voditi računa kao o važnim uticajnim činiocima na tok i ishod borbenih dejstava. Evolucija ratne veštine pored ostalih faktora ponajviše je zavisila od proizvodnih snaga društva u datoj etapi razvitka, odnosno od razvitka borbenih tehničkih sredstava. Prema tome i reke kao prepreke i pregrade u borbi u širem smislu gubile su značaj razvitkom tehničkih sredstava za prelaz i forsiranje reka, naročito u savremenim uslovima uvođenjem u naoružanje masovnih amfibijskih sredstava, helikoptera i širom upotrebom vazdušnih desanata. No, i pored navedenih tehničkih sredstava reke će i dalje imati uticaj na borbena dejstva operativnih jedinica, a naročito na borbena dejstva partizanskih, teritorijalnih i diverzantskih jedinica, jedinica u pozadini neprijatelja, na privremeno okupiranoj, odnosno delimično kontrolisanoj teritoriji. U daljem izlaganju zadržaćemo se detaljnije na borbenim dejstvima oko reka partizanskih, teritorijalnih i diverzantskih jedinica.¹

OSNOVNE OSOBINE REČNE MREŽE U NAS

Naša zemlja je veoma bogata hidrografskom mrežom. Raspolaze sa oko 1850 reka dužih od 10 km, s ukupnom dužinom od oko 44.000 km, od čega je plovno (s kanalima) oko 1820 km. Rečna mreža nije podjednako raspoređena. Najgušća i najbogatija vodom je u severoistočnom delu, a najređa u kraškoj oblasti. Oko 70% rečne mreže nalazi se na brdsko-planinskom zemljištu, a 30% u niziji. Različite su

¹ U daljem tekstu teritorijalne jedinice.

osobine ovih reka. Veći deo reka prolazi kanjonima, sutjeskama i tesnacima. U najviše slučajeva dolinom reka prolaze uporedne komunikacije i presecaju ih; u njihovim dolinama se nalaze veća naseljena mesta, privredni rejoni, važni saobraćajni objekti i čvorišta, što još u većoj meri povećava značaj reka, a samim tim i borbenih dejstava oko njih.

FORSIRANJE I PRELAZ PREKO REKE

Teritorijalne jedinice u borbenim dejstvima oko reka bilo u oblasti brdsko-planinskog zemljišta ili u niziji imaće potrebu za forsiranjem, odnosno prelazom reka iz ovih osnovnih razloga;

— u cilju grupisanja snaga na suprotnoj obali reke radi objedinjavanja dejstava većeg broja jedinica teritorijalne odbrane i izvršenja zadataka taktičkog ili operativnog značaja;

— zbog potrebe prenošenja težišta dejstava na drugu teritoriju radi sadejstva operativnim jedinicama;

— usled ofanzivnog dejstva neprijatelja na rejone dejstva teritorijalnih jedinica, kada su ove primorane da privremeno napuste sopstvenu teritoriju, izbegnu jače udare neprijatelja i ponovo se vrate na matičnu teritoriju;

— kada se nalaze na slobodnoj teritoriji i nemaju uslova za dejstva, a opšta operativno-taktička situacija zahteva da se ove snage angažuju na drugoj teritoriji, i

— zbog potrebe prikupljanja većeg broja manjih jedinica teritorijalne odbrane na odgovarajućoj prostori radi formiranja krupnih jedinica taktičkog ili operativnog sastava u cilju prerastanja oružanih snaga u novi, viši kvalitet, u skladu s postojećom situacijom.

SREDSTVA ZA FORSIRANJE (PRELAZ) REKE

Stalna je težnja da se pronađu nova i usavrše postojeća sredstva za forsiranje (prelaz) preko reka, počev od starih Grka, Rimljana i Mongola do današnjeg dana. U tim težnjama i nastojanjima suština problema sastoji se u sledećem: ona strana u ratnom sukobu koja je pronašla nova ili usavršila stara borbena sredstva i adekvatno tim sredstvima usaglasila i prilagodila odgovarajuće forme taktičko-operativnih dejstava imala je uvek po pravilu prednost u borbi. Na primer, u srednjem veku u svojim osvajačkim pohodima Mongoli su imali prosta, ali efikasna sredstva za savlađivanje vodenih prepreka. Ova sredstva su obuhvatala kožne mešine, male i velike, punjene vaz-

duhom, i to male mešine za savlađivanje reke od strane pojedinca i velike mešine za prevoz težih tereta. Ovaj primer su uzeli Nemci kao ideju i u skladu s njihovom doktrinom munjevitog rata izradili nova sredstva za savlađivanje vodenih prepreka, a zasnivala su se na istom principu — mali i veliki gumeni čamci. Mada, u razvitku borbenih tehničkih sredstava između dva svetska rata navedeni primer predstavlja sitnicu, ipak se mora uzeti u obzir činjenica da su Nemci ušli u drugi svetski rat s najsavremenijim sredstvima za savlađivanje vodenih prepreka. Ovaj primer navodimo i zbog toga da se vidi da je istorija ratne veštine bogata idejama i događajima i da ona predstavlja neprekidan izvor novih nadahnuća, s tim što ih treba uočiti, znalački izučiti, usavršiti i prilagoditi novim borbenim uslovima i okolnostima. Pored poznatih sredstava za prelaz (forsiranje) reka, naročito za potrebe teritorijalnih jedinica, nužno je za njihovo uspešno dejstvo oko reka usavršiti postojeća i pronaći nova tehnička sredstva. Kada se razmatra problem novih sredstava, obično se misli na velike materijalne izdatke. Međutim, ta činjenica ne mora uvek biti tačna. Sredstva za savlađivanje vodenih prepreka potrebna teritorijalnim jedinicama treba da odgovaraju ovim uslovima:

— da su laka i da se mogu prenositi od strane boraca, odnosno na tovarnim grlima. Za ovu svrhu su najbolji platneni čamci. Na primer, sadašnji formacijski platneni čamac težine 40 kg prevozi preko reke 9 vojnika ili 900 kg tereta i u potpunosti odgovara jedinicama teritorijalne odbrane. Ako se dimenzije pomenutog čamca smanje za kapacitet od 3 vojnika, njegova težina bi iznosila 13 kg. Ovakav čamac bio bi naročito pogodan za diverzantska dejstva manjih grupa;

— da su brza i pouzdana. Ovaj problem se može rešiti na taj način što bi se platnenim čamcima dodavali vanbrodski motori male zapremine, i

— da se izrađuju laki pešački mostići na plovcima od malih platnenih čamaca za savlađivanje malih reka.

Razumljivo je da će se teritorijalne jedinice u savlađivanju vodenih prepreka koristiti u prvom redu mesnim i priručnim sredstvima. Međutim, radi uspešnijeg i bržeg dejstva oko reke potrebno je još u miru predvideti sve što je potrebno u opremanju ovih jedinica, kako bi njihova dejstva bila što efikasnija u svako vreme i na svakom zemljištu.

PRELAZ REKE

Teritorijalne jedinice će načelno izbegavati forsiranje reka i nastojace, a to će u većini slučajeva biti moguće, da reku pređu bez

borbe, nečujno i u tajnosti. U ovom cilju će se koristiti: prelaz reke noću i u uslovima slabe vidljivosti, izbor mesta prelaza na teže pristupačnim prilazima reci, međuprostori i slabije kontrolisani i branjeni odseci na reci, jednovremenim prelazom na više mesta, zatim sva mesna, priručna i formacijska sredstva za prelaz, tajnost priprema i podilaženje reci, pripremanje prelaska na većim udaljenjima od reke, brzim pokretima ka reci i prelaženje reke iz pokreta i bez zadržavanja. Uspeh prelaza pored navedenih mera zavisiće još od: detaljnog poznavanja rasporeda i namera neprijatelja, blagovremenog prikupljanja i dovlačenja reci sredstava za prelaz, obuke ljudstva u rukovanju sredstvima za prelaz, brzine rada i odlučnosti starešina i boraca; od pravilnog korištenja mesnog stanovništva u ispomoći oko prelaza reka. Način prelaza reke zavisiće od osobine reke i njenih obala, veličine jedinice, sredstava za prelaz i udaljenosti jedinice od reke, kao i od blizine i aktivnosti neprijatelja. Ukoliko se reka prelazi pomoću mesnih sredstava njih treba blagovremeno izvideti, prikupiti i obeležiti tako da se jedinice, kad podiđu reci, bez zadržavanja ukrcaju na plovna sredstva i po planu prevoze. Prelaz formacijskim plovnim sredstvima je olakšan zbog toga što se ova sredstva po pristizanju na reku spuštaju na obalu i odmah po planu otpočinje prelaz reke.

FORSIRANJE REKE

Ukoliko su jedinice teritorijalne odbrane iz bilo kojih razloga primorane da forsiraju reku, one bi načelno trebalo da postupe na sledeći način:

Izbor mesta forsiranja. Pod mestom forsiranja kod teritorijalnih jedinica treba razumeti mesta gde forsiraju jedinice zaključno s bataljonom (odeljenje, vod, četa, diverzantska grupa i odred, izviđački delovi i druge jedinice odgovarajuće jačine). Ova mesta treba da odgovore uslovima: da se na suprotnoj obali nalaze najslabije snage neprijatelja, da postoje prikriveni prilazi reci, da je moguće korišćenje mesnih sredstava za forsiranje reke, da snage neprijatelja nisu neposredno posele drugu obalu, da pruži uslove za dejstva teritorijalnim jedinicama sa suprotne obale i neposredno sa dejstvo jedinicama koje forsiraju reku tako da u suštini snage neprijatelja budu napadnute s fronta i iz pozadine (s obe strane reke) istovremenim udarom i na svim mestima (odsecima) forsiranja.

Mere iznenađenja. Uspeh u forsiranju reke pored ostalih mera najviše zavisi od iznenađenja neprijatelja u pogledu mesta, vremena i načina forsiranja reke od strane teritorijalnih jedinica.

Načelno, mesto forsiranja treba birati u rejonima gde neprijatelj ne očekuje takve mogućnosti. Analizom operativno-taktičke situacije u datom momentu ovo se može postići razmatranjem sledećih uticajnih činilaca: dosadašnje taktike neprijatelja u dejstvima oko reka; jačine, rasporeda, sastava i kvaliteta jedinica neprijatelja u zahvatu reke i njihovih mogućnosti; mesta na reci pogodnih za skriveno podilaženje ka reci i najslabijih mesta u rasporedu neprijatelja. Planiranje i pripremu forsiranja treba vršiti na što većim udaljenjima od reke. Brzim i konvergentnim pokretima prilaziti ka reci u raščlanjenim porecima, preduzimati mere bezbednosti, koristiti pošumljeno zemljište, kretati se van puteva i noću.

Priprema i organizacija forsiranja. Rad na pripremi, organizaciji i planiranju forsiranja reke od strane komandi teritorijalnih jedinica će se odvijati na specifičan način i u svakom konkretnom slučaju primenjivaće se različiti metodi i postupci u skladu sa datom situacijom. Najčešće će se ova priprema odvijati u ovim osnovnim uslovima:

— na većim udaljenostima od reke u cilju postizanja iznenađenja. Usled ovoga javljaju se teškoće: oko prikupljanja podataka o neprijatelju, o mesnim plovnim sredstvima, u doturu formacijskih plovnih sredstava. Ovi i slični problemi mogu se uspešno rešiti dobrom koordinacijom rada svih komandi i organa teritorijalnih jedinica osloncem na stanovništvo, koje može obaviti niz poslova za potrebe jedinica (podaci o neprijatelju, reci i mesnim plovnim sredstvima) ne samo zbog toga što ovo ne mogu uraditi jedinice već i zbog potreba tajnosti i prikriivenih priprema za forsiranje;

— u organičenom vremenu. Zbog ovoga rad na pripremi forsiranja treba podesiti tako da se na osnovu jedinstvene zamisli i plana za forsiranje rad na organizaciji i pripremi forsiranja i rešavanja raznih problema u vezi sa tim rasporedi na svoje jedinice radi postizanja brzine u radu;

— rad na pripremi forsiranja će se odvijati danju i noću, a forsiranje pretežno noću, što, pored ostalih faktora, još više usložava rad. Uglavnom sva pitanja forsiranja moraju biti rešena u polaznom rejonu, odnosno, ako se forsiranje vrši iz pokreta, do izlaska na polaznu liniju. Polazni rejon (linija) treba da bude udaljen od reke toliko da jedinice u toku noći mogu stići na reku i forsirati je;

— sadržaj rada komandi teritorijalnih jedinica za forsiranje reke će se uglavnom svoditi na rešavanje ključnih problema, kao što su: izbor mesta i sredstava za forsiranje, način pokreta ka reci i forsiranja, dejstvo na suprotnoj obali i sadejstvo sa jedinicama sa suprotne obale. Pri ovome treba imati u vidu da će teritorijalne jedinice u

pozadini neprijatelja načelno uvek forsirati reku na različite načine, prema tome i rad na pripremi će biti različit. Bitna je inicijativa, snalažljivost, brzina rada i kreativna sposobnost starešina.

Način forsiranja. Forsiranje reke teritorijalne jedinice načelno će vršiti iz pokreta, bilo da se zadržavaju u polaznom rejonu ili samo da koriste polaznu liniju (na istom udaljenju kao i polazni rejon oko 3—4 časa marša do reke). Iz polaznog rejona ili sa polazne linije jedinice podilaze ka reci u veoma raščlanjenom poretku i prikrivenim pravcima tako da jednovremeno stignu na reku. Ukoliko se forsiranje vrši formacijskim sredstvima ista se odmah postavljaju na reku, po planu vrši ukrcavanje i prevoženje na obalu po talasima ili grupama. U prvom talasu (grupi) treba da budu mali jurišni sastavi (puškomitraljez, ručni bacač, bombaši sa običnim i dimnim bombama), koji na obali brzim i iznenadnim naletom uništavaju vatrene tačke, prodiru u dubinu i omogućuju prelaz ostalim grupama. Teritorijalne jedinice sa suprotne obale, ukoliko je neprijateljski raspored plitak i na samoj obali, neposredno iz pozadine napadaju neprijatelja i zauzimaju obalu i to pre jedinica koje forsiraju reku, tako da ove u suštini prelaze reku plovnim sredstvima. Ukoliko je neprijateljski raspored na suprotnoj obali nešto dublji, teritorijalne jedinice jednovremeno sa jedinicama koje vrše forsiranje napadaju neprijatelja iz pozadine i sa bokova i u neposrednom sadejstvu uništavaju neprijatelja i omogućuju prelaz ostalim jedinicama. Ovakav način forsiranja reke moguć je ako je postignuto potpuno iznenađenje neprijatelja u pogledu priprema, mesta i početka forsiranja. Međutim, ukoliko ovo nije postignuto, način forsiranja mora biti drukčiji. Naime, potreba će nalagati da se pre otiskivanja prvog talasa (grupe) izvrši kratka vatrena priprema po neprijatelju na drugoj obali. Pošto teritorijalne jedinice uglavnom za ovu svrhu neće imati težih oruđa, osim minobacača, njih treba prikupiti iz više jedinica, objediniti, organizovati i izvršiti vatrenu pripremu tako da se sigurno neutrališu ciljevi koji ometaju prelaz prve grupe. Osim minobacača u ovu svrhu se mogu koristiti i mitraljezi sa ove strane obale, obični i krupnog kalibra, ručni bacači ako je reka uža, bestrzajni topovi i slična oruđa. Teritorijalne jedinice sa suprotne obale, pored neposrednog sadejstva jedinicama koje forsiraju reku, moraju delom snage da se obezbede od intervencije neprijatelja iz drugih rejona ka mestu formiranja. Ukoliko su iz bilo kojih razloga teritorijalne jedinice prisiljene da reku forsiraju danju, pored navedenih mera, potrebno je izvršiti zadimljavanje šireg rejona forsiranja. Isto tako, ako se forsiranje vrši po vidnoj noći ili ukoliko neprijatelj vrši osvetljavanje reke, zadimljavanje se može primeniti i noću. Treba nastojati da se reka pređe što pre, a oba-

vezno u toku noći. Dejstvo na suprotnoj obali mora se odvijati brzo u svrhu prodiranja u dubinu i zauzimanja dominirajućih objekata.

SADEJSTVO TERITORIJALNIH JEDINICA OPERATIVNIM U FORSIRANJU REKA

U svim vidovima borbenih dejstava operativne i teritorijalne jedinice dejstvovaće po jedinstvenoj zamisli i u punom sadejstvu radi uspešnijeg izvršavanja operativno-taktičkih zadataka, što će biti redovno i prilikom forsiranja reka. Teritorijalne jedinice mogu sadejstvovati operativnim jedinicama kada ove forsiraju reku na dva načina i to: posredno i neposredno. U oba slučaja sa suprotne obale iz pozadine neprijatelja, i sa obale na kojoj se nalaze.

NEPOSREDNO SADEJSTVO

Pod neposrednim sadejstvom se podrazumeva jednovremeni napad teritorijalnih jedinica iz pozadine i operativnih jedinica sa fronta, i to tako da se na celoj dubini napadnu neprijateljeve snage koje brane reku. Iz pozadine se napadaju delovi borbenog poretka neprijatelja koji mogu ispoljiti neposredan uticaj na forsiranje reke, kao što su: delovi prvog i drugog borbenog ešelona, rezerve, artiljerijske i raketne grupe. Teži se da snage iz pozadine što neposrednije sadejstvuju jedinicama koje forsiraju. Ako postoje uslovi (međuprostor), ove jedinice dejstvuju na snage koje se nalaze u odbrani na samoj obali; ako to nije moguće, onda po drugom borbenom ešelonu i delovima u dubini, a u povoljnim uslovima i kada su teritorijalne jedinice jačeg sastava jednovremeno na sve delove borbenog poretka branioca. Ukoliko snage branioca nisu posele neprekidni front na reci, već odbranu organizuju po pravcima i sa međuprostorima, što će biti češće, naročito u odbrani reka na brdsko-planinskom zemljištu, postoje uslovi da se snage branioca napadnu ne samo iz pozadine već i sa bokova i napadom jedinica sa fronta koje forsiraju reku, mogu da dovedu branioca praktično u okruženje. Na ovaj način stvoreni su uslovi da se obostranim brzim dejstvima unište snage branioca za kratko vreme i olakša forsiranje, korištenjem povoljnijeg taktičko-operativnog položaja napadača. Pri ovome je bitno da se u organizaciji sadejstva izvrši podela objekata napada (delova borbenog poretka branioca) između operativnih i teritorijalnih jedinica, avijacije ako učestvuje i da sve jedinice dejstvuju skladno i sinhronizovano. Pošto su teritorijalne jedinice raščlanjene na većoj prostoriji i u manjim taktičkim sasta-

vima, bez obzira kojoj formacijskoj jedinici pripadaju, njihova koncentracija i objedinjavanje dejstava, kako međusobno, tako i sa delovima operativnih jedinica, predstavljaju znatne teškoće. Zbog ovoga je potrebno blagovremeno doneti odluku za forsiranje reke od strane operativnih jedinica i na vreme rešiti način angažovanja teritorijalnih jedinica.

POSREDNO SADEJSTVO

Obuhvata dejstvo teritorijalnih jedinica na neprijateljske objekte na suprotnoj obali reke, koje imaju i mogu ispoljiti posredan uticaj na dejstva operativnih jedinica što forsiraju reku. Ova dejstva obuhvataju objekte u pozadnjem pojasu od reke (izvan taktičkog rasporeda jedinica koje brane reku), odnosno u dubljoj neprijateljevoj pozadini, kao što su: pozadinske jedinice i ustanove, posadne jedinice u naseljenim mestima i za osiguranje komunikacije, dublje rezerve, aerodromi i heliodromi, raketne i druge jedinice različite namene raspoređene na toj prostoriji. Dejstvom teritorijalnih jedinica na navedene objekte u taktičko-operativnom domenu postiže se: razvlačanje snaga neprijatelja i njihovo vezivanje na široj prostoriji, usporavanje i sprečavanje manevra ka reci, stvaranje zabune kod neprijatelja u pogledu stvarnih namera, nanošenje gubitaka u ljudstvu i materijalu i olakšanje izvršenja forsiranja reke. Treba uvek težiti da teritorijalne jedinice jednovremeno sadejstvuju operativnim jedinicama posredno i neposredno, odnosno da se njihova dejstva ispolje na široj prostoriji i na što efektivniji način i da se tako postignu maksimalni rezultati uprkos tehnički superiornom neprijatelju.

SADEJSTVO SA OBALE

Teritorijalne jedinice sa obale mogu uspešno sadejstvovati operativnim jedinicama kada ove forsiraju reku izvršavajući ove zadatke: izviđanje reke (pogodnih odseka prelaza i prilaznih puteva ka reci), prikupljanje podataka o neprijatelju i mesnim plovnim sredstvima, opravka i obeležavanje prilaznih puteva, kao i izvršenje drugih zadataka u skladu sa situacijom i potrebama. Osim navedenih zadataka koje mogu obavljati u toku priprema za forsiranje teritorijalne jedinice mogu se upotrebiti i za:

— forsiranje reke u neposrednom sadejstvu sa prednjim odredima operativne jedinice kada ova izvodi gonjenje;

— demonstrativni napad sa forsiranjem na pojedinim odsecima reke u svrhu obmane neprijatelja i olakšanja forsiranja operativnoj jedinici;

— ubacivanje u pozadinu neprijatelja i prelaz reke na mestima koja neprijatelj ne brani i dejstva iz pozadine ili sa bokova na snage koje brane reku. Ovo u slučaju kada na suprotnoj obali nema teritorijalnih jedinica ili su one male pa ih treba pojačati, i

— izuzetno da forsiraju reku na pomoćnom pravcu i samostalno.

Najbolji rezultati bi se postigli ako teritorijalne jedinice sadejstvuju jednovremeno posredno i neposredno sa obe obale.

ODSTUPANJE KA RECI

Teritorijalne jedinice ponekad će biti primorane da se pod borbom povlače kada se u njihovoj pozadini nalazi reka kao prepreka. Ovakva situacija može nastati u osnovi u sledećim slučajevima: a) kada neprijatelj u svojim ofanzivnim dejstvima jačim snagama nastoji da teritorijalne jedinice nabaci na reku radi njihovog razbijanja ili uništenja, b) u slučaju kada su teritorijalne jedinice izvršile forsiranje reke, a neprijatelj je u međuvremenu prikupio jače snage i nastoji da ih protivdejstvima odbaci ka reci, i c) kada se teritorijalne jedinice pod pritiskom nadmoćnijih snaga povlače jednoj ili obema obalama reke, a neprijateljske snage nastoje da paralelnim gonjenjem preseku odstupnicu i ove snage nabace na reku. U navedenim okolnostima teritorijalne jedinice će obično nastojati da pogodnim manevrom izbegnu nastojanja napadača da ih nabaci na reku. U prva dva slučaja postupak ovih jedinica bio bi sledeći: umesto da se povlače ka reci i time dolaze u veoma nepovoljan operativno-taktički položaj, ove jedinice treba da u toku povlačenja ka reci manevrom i pregrupisavanjem snaga obezbede da se povlače uzvodno ili nizvodno paralelno sa rekam i izbegnu da ih neprijatelj nabaci na reku. Pri ovom manevru bitno je imati u vidu: da će neprijatelj dejstvovati brzo i energično, da će u pozadini teritorijalnih jedinica koje odstupaju primenjivati helikopterske desante na dominirajuće objekte u cilju sprečavanja njihovog manevra, dejstvovati avijacijom, artiljerijom i preduzimati druge mere. Da bi parirale ovakvim nameram protivnika i omogućile uspešan sopstveni manevar, teritorijalne jedinice načelno treba da brzo i jednovremeno izvode odstupanje i pregrupisavanje snaga, da u dodiru, sa protivnikom treba da imaju što manje snaga i da ove daju što uporniji otpor, a glavnom da iz-

vode manevar. U trećem slučaju bitno je da se uporedo sa povlačenjem duž reke (jednom ili obema obalama) onemogućiti protivniku preticanje jedinica i njihovo nabacivanje na reku. Radi toga treba blagovremeno uputiti deo snaga na bokove da spreče preticanje neprijatelja i da se teritorijalne jedinice udalje od reke. Ako se ovo onemogućiti kao celini, manevar se mora izvesti po grupama koristeći međuprostore.

ODBRANA REKE

Teritorijalne jedinice pristupiće odbrani reke:

- kada odbrane međuprostore i teže prohodno zemljište u sadejstvu sa operativnim jedinicama;
- kada prihvataju operativne jedinice (njihove delove) pri povlačenju ovih ka reci;
- samostalno kada neprijatelj vrši ofanzivna dejstva protiv teritorijalnih jedinica sa kružne osnovice.

Kod razmatranja navedenih slučajeva bitno je razlikovati da li teritorijalne jedinice odbranu reke izvode (samostalno ili u sadejstvu sa operativnim jedinicama) na brdsko-planinskom zemljištu ili u niziji. Pošto su pravci koji izvode ka reci na brdsko-planinskom zemljištu kanalisani i ograničenog kapaciteta, to će operativne jedinice u većini slučajeva zatvarati sve važnije pravce. Međutim, manje taktičke pravce u zahvatu teže prohodnog zemljišta osloncem na reku mogu braniti i teritorijalne jedinice. Kada samostalno brane navedene pravce, važno je da se njihova dejstva odvijaju u okviru zamisli za odbranu operativnih jedinica, a da se način izvođenja odbrane u taktičkim okvirima prepusti teritorijalnim jedinicama. U ovom slučaju njihovi osnovni zadaci su: sprečavanje prodora neprijatelja u zahvatu pravca, nedozvoljavanje da budu odbačene od osnovne direktrise pravca i onemogućavanje protivniku da prodire slobodno u dubinu. Odbranu pravca izvode na taj način što se deo snaga brani frontalno osloncem na reku i jake objekte po dubini uz primenu zaprečavanja, deo snaga dejstvuje na bokove protivnika, a deo snaga ima u dubini za prihvat i osiguranje bokova. Kada teritorijalne jedinice brane (kontrolišu) međuprostore između operativnih jedinica koje brane reku njihov je osnovni zadatak da povezuju dejstva između operativnih jedinica, da ne dozvoljavaju neprijatelju prodor kroz međuprostore i ugrožavanje bokova operativnih jedinica. Ukoliko neprijatelj ne dejstvuje kroz međuprostore, ove jedinice se kasnije angažuju napadom na jedan ili oba boka protivnika.

U odbrani reka u niziji kanalisnost pravaca koji izvode ka reci nije uslovljena konfiguracijom zemljišta kao na brdsko-planinskom zemljištu, već komunikacijama, pogodnim odsecima za forsiranje i važnim objektima (naselja i komunikacijski čvorovi). Kako su reke u niziji veće prepreke, na prvi pogled izgleda da ih je lakše braniti. Međutim, na ovim rekama ima više pogodnih prelaza, protivnik uspešnije može koristiti tehnička sredstva za forsiranje (amfibije, podvodni prelazi oklopnih jedinica, jača i efikasnija podrška), što znatno usložava odbranu ovih reka. I u ovom slučaju teritorijalne jedinice mogu se angažovati da u sadejstvu sa operativnim jedinicama ili samostalno brane (kontrolišu) izvesne odseke na reci, s tim što njihovi taktički postupci moraju biti drukčiji, a oni se svode na sledeće: pošto će braniti šire odseke na reci, odbranu treba organizovati grupno i zatvoriti osnovne prilaze reci, imajući više snaga po dubini radi borbe sa desantima i stvaranja kontinuiteta odbrane po dubini ne u klasičnom smislu, već u cilju pružanja neprekidnog otpora. Potreba nalaže da jedinice budu sposobne za borbu sa oklopnim snagama u što većoj meri. Za ovu svrhu se mogu koristiti i sva odgovarajuća borbena sredstva. Na primer protivtenkovske puške iz II svetskog rata veoma uspešno se mogu koristiti u borbi sa oklopnim transporterima. Kada neprijatelj izvrši forsiranje i prodire u dubinu, teritorijalne jedinice dejstvuju na bokove izduženog klina i doprinose neposredno smanjenju tempa napadača i olakšavaju odbranu po dubini.

Potpukovnik
Uroš TRIVAN